

ἀνθρωπίνην σοφίαν καὶ ἐπιστήμην.—**26 πρόσχημα ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι πλεον.**—**36 παραπετάσματι νέα εἰκόν.** ἔκφρασις μετὰ τὸ πρόσχημα ποιεῖσθαι κ. προκαλύπτεσθαι.—**ἔγὼ δὲ μετὰ πολλοῦ τοῦ ἐγωισμοῦ ή ἀντίθεσις πρβλ καὶ 47.**—**41 οὐ γε πολλοί...** μετὰ πολλῆς περιφρονήσεως πρὸς τὸν ὅγλον, δν φαντάζεται ως κύμβαλα ἀλαλάζοντα.—**48 καὶ διμολογῶ τε... καὶ... καὶ...** καὶ τὸ πολυσύνδετον ἀδιάσειστον ἐγωισμὸν τοῦ σοφιστοῦ, δστις ἴσχυρίζεται δι τοῦ μόνον παρέχει δ, τι ὑπισχνεῖται, ἀλλὰ καὶ δτι ἔχει ἡδη παράσχει καὶ δὴ ἀπὸ πολὺ μακροῦ χρόνου.—**51 σὺν θεῷ εἰπεῖν οἱ ἀρχαῖοι,** ἐὰν λέγοντες μέγαν τινὰ λόγον (ώς ἐνταῦθα δ Πρωτ.: μηδὲν δεινὸν πάσχειν) ἐφοβοῦντο διὰ τὴν κομπορρημοσύνην αὐτῶν τὸν φιλόνον τῶν θεῶν, προσέθετον τοιαύτας εὑσεβεῖς φράσεις (**προσκυνῶ τὴν Νέμεσιν καὶ τὴν Ἀδράστειαν**). ἀλλ’ ἐπειδὴ οἱ σοφισταὶ ἡσαν ἄθεοι, τοιαῦται φράσεις εἰς τὰ στόματα αὐτῶν ἡσαν καθαρῶς τυπικαί, ἐστερημέναι οἶασδήποτε θρησκευτικῆς σημασίας.—**52 μηδὲν δεινὸν πάσχειν τραγ.** εἰρωνεία, ἐμφανῆς ὑπαινιγμὸς τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ σοφιστοῦ.—**55 πατήρ** μετά τινος ὑκερβολῆς, διότι τοῦ Σ. Θὰ ἥτο πρεσβύτερος κατὰ 15 τὸ πολὺ ἔτη.—**59 ἐνδείξασθαι καὶ καλλωπίσασθαι σκωπτικὴ ἀπομίμησις** τῶν πλεονασμῶν τῶν σοριστῶν.—**60 ἐρασταὶ αὐτοῦ δριστ.**—**66 καὶ αὐτοὶ ἐξ ἀδημονίας.**—**69 ἡκέτην—ἄγοντε—ἀναστήσαντες ποικιλία** δυῆκ. κ. πληθ. καθ' διμηρ. συνήθειαν. Οὕτως ἐντέχνως παρεσκευάσθη τὸ πανσοφιστικὸν συνέδριον· ἡδη ἀναμένεται ἡ συζήτησις· μετὰ πόσης τέχνης δ Πλάτων κεντρίζει διαρκῶς τὴν προσδοκίαν μας καὶ παίζει πρὸς τὴν ἀδημονίαν μας!

Τὰ κ. II-VIII ἀποτελοῦσι τὸν **εἰσαγωγικὸν διάλογον** (τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸν κύριον διάλογον), δστις κυρίως ἀποτελεῖ τὸν **πρόδλογον** τοῦ διαλόγου, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν πρόδλογον τραγῳδίας, ὡς περιέχων τὰ αὐτὰ πρὸς ἐκεῖνον στοιχεῖα, ἴδ. ἐν τέλει τοῦ κ. II.

IX. **Ἐν τῷ συνεδρίῳ δ Πρωτ. ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Σ. δηλοῖ δτι διδάσκει τὴν πολιτικὴν τέχνην:** 1-9 δ Σ. προκαλούμενος ὑπὸ τοῦ Πρωτ. συνιστᾶ πάλιν τὸν Ἰπτ. καὶ ἐρωτᾷ τί θὰ μάθῃ μαθητεύων παρ' ἐκείνῳ· 9-13 δ Πρ. ἀπαντᾷ δτι δ Ἰπτ. καθ' ἐκάστην προκόπτων θὰ γίνεται βελτίων· 13-33 εἰς τί; ἐπανερωτᾷ δ Σ.· 33-47 θὰ μάθῃ, λέγει δ Πρωτ., εὑζουλίαν περὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν τῆς πόλεως, γινόμενος δριστος πολιτικός· 47-51 ἐπαγγέλλομαι τὴν πολιτικὴν τέχνην.—**Ἐν τῷ συνεδρίῳ δ Πρωτ. παρακαλεῖ τὸν**

Σ. νὰ ἔπαναλάβῃ τὴν σύστασιν τοῦ Ἰππ., ἔλπίζων δτὶ ὁ Σ. θὰ ἔπαναλάβῃ καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν ὅμοτέχνων τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ διαχριτικὰ φιλοφρονήματα. Ἀλλ’ ὁ Σ. ἥδη ἐπιφυλακτικώτατα βραχυλογεῖ, ἀρκούμενος μόνον νὰ μάθῃ τί θὰ πορισθῇ ὁ Ἰππ. μαθητεύων παρὰ τῷ σοφιστῇ. Ἡ ἐρώτησις αὗτη παρέχει εἰς τὸν Πρωτ. τὴν εὐφρόσυνον ἀφορμὴν νὰ δώσῃ τὰς προγραμματικὰς αὐτοῦ δηλώσεις. Καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν Ἰππ. ὅμιλεῖ μετ’ ἀξιώματος καὶ ὕφους διθυραμβῶντος, ἀναλόγου πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀοριστίας ἔκείνων, τὰ ὄποια ὑπέσχετο νὰ δώσῃ εἰς τὸν νεανίσκον, τὴν βαθμιαίαν καθ’ ἥμέραν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπίδοσιν. Ἀλλ’ ἡ ἀπόκρισις αὗτη εἶναι τόσον γενικὴ καὶ ἀόριστος, ώστε ὁ Σ. αἰσθάνεται ἔαυτὸν προκαλούμενον νὰ διδάξῃ τὸν Πρωτ. διὰ τοῦ συλλογισμοῦ τῆς ἀναλογίας ποία τις ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἀπόκρισις ἔκείνου. Καὶ ὁ σοφιστὴς πρὸ τῆς ὅμοβροντίας τῶν λεξειδίων τι; εἰς τί; περὶ τοῦ; συγκαλύπτων μετά τινος μόλις συγκρυπτομένης ἐσωτερικῆς νευρικότητος τὴν ἐσωτερικήν του στενοχωρίαν πρὸ τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σ. δεξιότητος, ἡς τὴν ἀξίαν μετὰ προσπεποιημένης φιλοφροσύνης ἀναγνωρίζει, ἀποκαλεῖ, διαδηλῶν οὕτως ἀπροκαλύπτως ποίαν τινες θὰ ἡσαν αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις τῶν σοφιστῶν καὶ δὴ ἐν αὐτῷ τῷ οἶκῳ τοῦ Καλλίου, αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον λυμεῶνας τῶν νέων, ως μὴ εἰσάγοντας τοὺς μαθητὰς εἰς ὑψηλότερα μαθήματα, καὶ γαρίζων εἰς τοὺς παρόντας ἐν εἰρωνικὸν μειδίαμα πρὸς τὸν Ἰππίαν κακίζει αὐτοὺς ως ὑποβιβάζοντας τὴν πολυμάθειαν αὐτῶν εἰς τετριμένας στοιχειώδεις γνώσεις, ἐνῷ αὐτὸς διδάσκει τὴν εὐβουλίαν περὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν τῆς πόλεως ἦ, ως ἀκοιβέστερον καθορίζει βιθηθούμενος εἰς τοῦτο ὑπὸ τοῦ Σ., τὴν πολιτικὴν τέχνην. Τοῦτο εἶναι τὸ πρόγραμμα τῆς μορφωτικῆς δράσεως τοῦ Πρωτ., τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρωπ. βίου τῶν αἰώνων.—**8 τοσοῦτος...** ὁ λιτὸς τόνος τῆς ἀποκρίσεως τοῦ Σ. ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πανηγυρικὴν πρόκλησιν τοῦ Πρωτ. —**9 ὁ νεανίσκες** μικρέ μου.—**10-11 ἐμοὶ-ἐμοὶ** ἐγωιστικῶς, **ἴσταις** ἀξιωματικῶς· ὁ λόγος βραχὺς, ἀξιωματικός· πρβλ. τὴν ἀναδίπλωσιν **βέλτιονι-βέλτιον**, ἔξαιρουσαν τὴν ἐνδιαφέρουσαν λέξιν, καὶ τὴν ἐπαλληλίαν: **ἢ δὲ ἥμέρα—καὶ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ—καὶ ἐκάστης ἥμέρας**· ὁ Ἰππ. δὲν θὰ προφθάνῃ νὰ γίνεται βελτίων ἀπὸ ἥμέρας εἰς ἥμέραν!—**15 τηλικοῦτος** ὁ Σ. παίζει μὲ τὴν ἥλικίαν τοῦ σοφιστοῦ, δι’ ἣν οὕτος πρὸ δὲλιγούν ἐσεμνύνετο.—**30 Πρωταγόρας** βαρύτερον τοῦ **σοί**.—**31-3** ὁ Σ. παρῳδεῖ περίπου τοὺς λόγους τοῦ Πρωτ. 10-3.—**33 εἰς τὶ καλπεῖ;**

Δ. Ν. Γουδῆ—Πλάτωνος Πρωταγόρας.

τοῦ αἵ ἐρωτημ. λ. ἐν τέλει τῆς ἐρωτήσεως ἐνέχουσί τι τὸ ἀπροσδόκητον καὶ προκαλοῦσιν ἔντασιν προσοχῆς.— **40** ἐκ τούτου καταφαίνεται δτι ὑπῆρχον ποικίλα ὁρεύματα τῆς σοφιστικῆς πρὸς ποικίλας κατευθύνσεις· ὁ Ἰππίας παρεῖχεν εἰς τοὺς μαθητὰς πλοῦτον γνώσεων ἐκ τῶν μαθημάτων τῶν ἐν τοῖς σχολείοις συνήθως διδασκομένων.— **39-40** ἀκοντας-ἄγοντες παρῆκ., πρβλ. ἐπίσης τὰς τέχνας ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τῆς προτάσεως· ἡ ἐπαναδίπλωσις τὸν ἀνιαρὸν ἔξαναγκασμὸν τῶν μαθητῶν εἰς ἄχαρι μάθημα (πρβλ. παρὸντιν: τὸ γονδί τὸ γονδοχέρι).— **44...** πρβλ. τὴν διαιρεσιν τῆς εὐβουλίας εἰς δύο κύκλους (περὶ τῶν οἰκείων—περὶ τῶν τῆς πόλεως), εἰς ἕκατερον τῶν ὅποιων ἐπάγεται εὐρύθμιως ἵδιαιτέραν διασάφησιν πρβλ. καὶ τὰ ὑπόθτικ. δυνατώτατος πρὸς ἔξαρσιν τῆς ἴδιας διδακτικῆς δεξιότητος.— δυνατώτατος λέγειν καὶ πράττειν τὸ ὅνειρον παντὸς φιλοδόξου νέου.— **47** ἀρα...ἔπομαι μετά τινος εἶρωνος ὑπαινίγμοῦ δτι ὁ Πρωτ. δὲν εἶχε σεφῶς ἐκφρασθῆ.

X. ‘Ο Σ. φρονεῖ δτι εἶναι μὲν ὠραῖον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Πρωτ., ἀλλ’ ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ δὲν εἶναι διδακτόν· ὁ Πρωτ. δηλοῖ δτι θὰ ἀποδεῖξῃ τὸ ἐναντίον διὰ μύθου: 1-4 ὁ Σ.: Τὸ ἐπάγγελμά σου ὠραῖον, ἀλλὰ δὲν εἶναι διδακτόν· 4-19 διότι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, δταν συζητῶμεν περὶ οἰκοδομίας ἢ ναυπηγήσεως, συμβουλευόμεθα τοὺς εἰδικοὺς καταγελῶντες παντὸς μὴ εἰδικοῦ συμβουλεύοντος· 19-23 δταν δὲ συζητῶμεν περὶ διοικήσεως τῆς πόλεως, ἀκούομεν παντός, διότι νομίζομεν δτι ἡ πολιτ. τέχνη δὲν εἶναι διδακτὸν καὶ δὲν ὑπάρχουν εἰδικοί· 28-44 ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἴδιωτικῷ βίῳ οἱ ἀριστοὶ τῶν πολιτῶν δὲν δύνανται νὰ μεταδώσωσι τὴν ἀρετὴν ταύτην εἰς τοὺς οἰκείους· 44-71 ἐπειδὴ ὅμως σὺ ὁ σοφώτερος φρονεῖς δτι εἶναι διδακτόν, ἀπόδειξον ἡμῖν τοῦτο· ὅI-6 ὁ Πρωτ. δηλοῖ δτι θὰ ἀποδεῖξῃ τοῦτο διὰ μύθου.— ‘Ο Σ. ἐδοκίμασε μίαν εὐφρόσυνον ἔκπληξιν, διότι μέχρι τοῦτο ἐφρόνει δτι ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι διδακτή·’ Άλλὰ κατὰ τοῦ προγράμματος τούτου, κατὰ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς, δρθοῦνται αἱ ἀμφιβολίαι τοῦ Σ. ‘Εὰν αὗται ἀποδειχθῶσι βάσιμοι, τὰ θεμέλια τῆς μιρφωτικῆς δράσεως τοῦ Πρωτ. κλονίζονται καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ παταγωδῶς θὰ καταρρεύσῃ. ’Αλλὰ παραδόξως ὁ φιλόσοφος, δυτις συχνὰ ἥκούετο λέγων οὐ δεῖ ἡμῖν μέλειν τῆς τῶν πολλῶν δόξης, ἀλλὰ τῆς τοῦ ἐνὸς τοῦ ἐπαίσχυτος, ἀντλεῖ ἀμφότερα τὰ κατὰ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς ἐπιχειρήματα αὐτοῦ ἐξ ἀναποδείκτων θεωριῶν καὶ ἀντιλήψεων τοῦ λαοῦ καὶ ἐκ δεδομένων τῆς καθ’ ἡμέραν παρατηρήσεως, τῆς πεί-

ρας. Έὰν δὲ ἀρετὴ ἡ τοῦ διδακτῆ, 1) θὰ ὑπῆρχον οἱ εἰδικοί, οἱ τε διδάσκοντες αὐτὴν καὶ οἱ εἰδικῶς διδασκόμενοι, οὓς θὰ συνεβουλεύετο ἡ πολιτεία ἐπὶ τῇ βάσει, ώς λέγομεν, ἀποδεῖξεων εἰδικῶν σπουδῶν καὶ δὲν θὰ προσέφευγον οἱ σοφοὶ ἄλλως Ἀθηναῖοι εἰς τὰ φῶτα καὶ αὐτῶν τῶν γαλκέων καὶ σκυτοτέμπων· καὶ β') οἱ διακεκριμένοι πολιτικοὶ ἀνδρες τὴν ἀρετὴν, ἢν αὐτοὶ κατέχουσι, πρωτίστως θὰ μετέδιδον εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν. Τί λοιπὸν συμβαίνει; ὁ Σ. σοβαρῶς οὐκειοποιεῖται τὰς ἀντιλήψεις τῶν πολλῶν; Τοῦτο θὰ δεῖξῃ ἡ τελικὴ ἔχθρασις τοῦ διαλόγου. Καὶ κλείων τὸν λόγον καίει ἀφθονογένετον τὸν λιβανωτὸν εἰς τὴν εὑρυμάθειαν τοῦ σοφιστοῦ, ἐξ οὗ ἡ ἀπεκδέχεται τὴν λύσιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου προβλήματος, ἐν φέμενος ὑπὸ τὸ φιλοφρονέστατον τοῦτο τῆς γλώσσης περικάλυμμα ὅσφραινόμεθα τὴν ὁπμὴν πυρίτιδος θανασίμου ἀγῶνος.—**Αλλ'** ὁ Πρωτ., δεστις ἀναμφιβόλως ἥσθιμάνθη προσβεβλημένον τὸ ἀξίωμα· αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀντιρρήσεων τοῦ Σ., προσποιεῖται δτὶ μόλις ἀντιλαμβάνεται τὰς ἐνστάσεις αὐτοῦ ὡς πρόβλημα. "Εχει μάλιστα καὶ τὴν ἀπόκρισιν εὐθὺς πρόχειρον καὶ ἐν τῇ συνειδήσει τῆς ἀκόπου νίκης καλεῖ τοὺς ἀκροατὰς νὰ ἐκλέξουν τὴν μορφὴν τῆς ἀποκρίσεως, ἢν θὰ δώσῃ εἰς τὰς ἐνστάσεις, τὴν τοῦ λόγου ἢ τοῦ μύθου, καὶ ἐν τῇ ὑπερφροσύνῃ τοῦ πρεσβυτέρου καὶ σοφωτέρου προτιμᾶ διὰ τοὺς μικροὺς ἀσόφους ἀκροατάς του ὡς σεβαστὸς πάππος ἢ πατὴρ τὸ μέλι τοῦ μύθου. "Ισως ἡ ἐφεξῆς ἔκθεσις αὐτοῦ μᾶς ἐμφανίσῃ καὶ τὰς παιδαγωγικὰς μεθόδους τοῦ σοφιστοῦ πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀποστολῆς του.—**2 πρός γε σὲ δν ἔξαιρέτως τιμῶ** φιλοφρόνημα, κολάζον τὴν ἀμφιβολίαν τοῦ Σ. εἴπερ κέκτησαι, τὴν καιρίως θίγουσαν τὸν Πρωτ.—**3 φημὶ σοφοὺς εἶναι** ἡ ἔκφρασις εἰς τὸ στόμα τοῦ Σ. εἶναι εἰρωνική.—**16 - 9 γραφικὴ** ἡ παράστασις.—**23 δμοίως-δμοίως** ἐπαναφορά.—**23-4 τέκτων-ναύκληρος** συνήθη εἰς τὸ στόμα τοῦ Σ. παραδείγματα, κατειρωνευομένου τὴν δημοκρατίαν.—**35 αὐτὸν-ιῇ ἀρετῇ** γραφικωτάτη ἡ ὅλη ἔκφρασις, γαρακτηρίζουσα τὴν ἔλλειψιν πάσης ἐποπτείας καὶ προνοίας ἐκ μέρους τοῦ πατρός.—**39 μὴ διαφθαρῇ** δὴ πρβλ. τὴν παρρησίαν τοῦ Σ. παρόντος τοῦ Ἀλκιβιάδου.—**46 ἀκούω σου ταῦτα λέγοντος** ἀνάλογον πρὸς τὸ αὐτὸς ἔφα τῶν Πυθαγορείων.—**κάμπτομαι μτφρ.**—**48 ἔμπειρον γεγονέναι...** αἱ ἐκ τῆς βιοτικῆς πείρας πολλάκις αὐτομάτως προσφερόμεναι εἰς τὸν ἀνθρωπὸν γνώσεις διαστέλλονται τῶν ἄλλων γνώσεων, δις δὲν ἀνθρωπὸς τὸ μὲν ἔκμανθάνει παρ' ἄλλων (μεμαθηκέναι), τὸ δὲ ἔξευροίσκει δι' ίδίας ἔρεύνης (ἔξηνδηκέναι).—

49 ἐπιδεῖξαι ἡ ἐπιδεῖξις ἥτο τεχνικὸς δρός, δηλῶν τὰς πρὸς ἐπίδειξιν γινομένας διδασκαλίας τῶν σοφιστῶν.—**ως πρεσβύτερος νεωτέροις** τοὺς ἀκροατάς του προσβλέπει ως νηπιώδεις παῖδας.—**55 χαριέστερον εἶναι** ἐντεῦθεν βλέπομεν πρὸς τίνας ἀπόψεις ἔργοντεν ὁ Πρωτ. καὶ οἱ σοφισταίνοι σφισταὶ ἔχοντες μοιοποίουν τοὺς μύθους, ἵνα διὰ τοῦ θελγήτρου αὐτῶν προσελκύωσι πρὸς ἑαυτοὺς ἀκροατὰς καὶ γοητεύωσι: κατὰ τὸν Schiller ἡ ποίησις διὰ τοῦ μαγικοῦ αὐτῆς πέπλου περιβάλλει ἐπιχαρίτως τὴν ἀλήθειαν. Οἱ σοφισταὶ λοιπὸν δὲν ἀπέβλεπον χυρίως εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐξήτουν νὰ δημιουργήσουν ἐκτύπωσιν, νὰ κηλήσουν τὰ ὅτα τῶν ἀκροατῶν.

XI. Κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ζωικοῦ κόσμου ἐπειδὴ μόνος ἐμ πάντων τῶν ζώων ὁ ἀνθρώπος ἔμεινεν ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ Ἐπ. ἀπόλος, δ Προμ. κλέπτει μειὰ τοῦ πυρὸς τὴν ἐντεχνον σοφίαν Ἀθηνᾶς καὶ Ἡφαίστου καὶ δωρεῖται εἰς τὸν ἀνθρώπον· ἀλλὰ δὲν ἔδωκε καὶ τὴν πολιτικὴν τέχνην: 1-7 κατὰ τὸν είμαρμένον χρόνον οἱ θεοὶ πλάσαντες τὰ ζῶα ἐκ γῆς, ὕδατος, πυρὸς καὶ ἀέρος, ἐντέλλονται εἰς τὸν Προμ. καὶ Ἐπ. νὰ κοσμήσωσιν αὐτά: 7-16 ἀναλαβόν τὸ ἔργον μόνος ὁ Ἐπ. ὅπλιζει τὰ διάφορα εἴδη τῶν ἄλλων ζώων διὰ διαφόρων ὅπλων, ὅπως προλάβῃ ἀλληλοφθορίαν· 17-24 κατὰ τῶν ώρῶν τοῦ ἔτους παρέσχε ποικίλα προφυλακτικά· 24-9 εἶτα ἐπόρισε ποικιλίαν τροφῶν καὶ διάγονίαν ἢ πολυγονίαν· 29-32 ἀλλὰ τὰ δῶρα εἶχον ἔξαντληθῆ, δτε ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ ἀνθρώπου· 32-32 ἐν τῇ ἀπορίᾳ τοῦ Ἐπ. ἔρχεται δ Προμ., δστις ἴδων τοῦτο κλέπτει τὴν τοῦ Ἡφ. καὶ Ἀθ. ἐντεχνον σοφίαν μετὰ τοῦ πυρὸς καὶ δωρεῖται εἰς τὸν ἀνθρώπον, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ κλέψῃ καὶ τὴν πολιτικὴν τέχνην.

XII. Ἐπειδὴ οἱ ἀνθρώποι διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς πολιτ. ἀρετῆς ἐφθείροντο, δ Ζεὺς πέμπει αὐτὴν διὰ τοῦ Ἐρμοῦ πρὸς πάντα ἀνθρώπον καὶ διὰ τοῦτο δικαίως οἱ Ἀθ. ἐν τοῖς πολιτικοῖς ζητήμασιν ἀκούουσι τὴν γνώμην παντός: 1-6 οἱ ἀνθρώποι μετασχόντες οὕτω θείας μοίρας ἐδημιούργησαν θρησκείαν, γλῶσσαν, ἀμυναν κατὰ τῶν ἀτμοσφαιρ. ἐπιδράσεων καὶ τροφάς· 7-16 ἀλλ' οἰκοῦντες σποράδην ἐφθείροντο ὑπὸ τῶν ἀγρίων θηρίων, ως στερούμενοι τῆς πολιτ. τέχνης· ἐὰν δὲ συνεκεντροῦντο, ἥδικοῦντο ὑπὸ ἀλλήλων καὶ πάλιν διελύοντο· 16-29 δ Ζεὺς φοβούμενος τὴν φθορὰν αὐτῶν πέμπει τὸν Ἐρμῆν κομίζοντα πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους τὴν αἰδῶ καὶ τὴν δίκην· 30-9 δικαίως λοιπὸν θεὶς Ἀθ. ἐν πολιτικοῖς ζητήμασιν ἀκούουσι τὴν γνώμην παντός· 40-54

ἐπίσης δὲν οἰκειούμενος τέχνην, ἢν δὲν ἔχει, καταγελᾶται, δὲ δὲ
ὅμολογῶν ὅτι δὲν ἔχει τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν θεωρεῖται μαινόμενος,
διότι πάντες μετέχουσι ταύτης.

‘Η θεμελιώδης ἴδεα τοῦ ὕδραιού μύθου (XII-XII 1-29) εἶναι ὅτι
ὅ ζωικὸς κόσμος ἐμφανίζει σκοπιμότητα, καθ’ ἓν πᾶν εἴδος ζῴων
ἔχει διακοσμηθῆναι κατὰ βιθλογικοὺς νόμους διὰ τῶν ἀναγκαίων μέσων
πρὸς συντήρησιν ἑαυτοῦ. ’Αλλ’ ἐν φόρῳ ἀνθρωπος ἀπὸ σωματικῆς
ἀπόψεως μειονεκτεῖ ἐν τούτῳ πολλαχῶς τοῦ κόσμου τῶν ζῴων,
πολὺ πλουσιότερον εὑνοηθέντος καὶ διακοσμηθέντος, πλεονεκτεῖ
αὐτοῦ πνευματικῶς καὶ χάρις εἰς τὰς πτήσεις τοῦ δαιμονίου αὐτοῦ
πνεύματος ἐδημιούργησε τὸν ἀνθρώπινον πολιτισμόν, ὃν ἔξελίσσει
διαρχῆς εἰς ἀνιοῦσαν γραμμὴν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ‘Ησιόδεια κη-
ρύγματα περὶ κατιούσης γραμμῆς αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν πέντε αἰώ-
νων (χρυσοῦ, ἀργυροῦ, χαλκοῦ, ἡμιθέων, σιδηροῦ, ‘Ησ. ’Ε. κ. ’Η.
109-201), μορφώσας θρησκευτικὰς παραστάσεις, γλῶσσαν, οἰκήσεις,
ἷματισμόν, γεωργίαν, βιομηχανίαν καὶ τέλος διὰ τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς
δίκης, ἀς ἔλαβε παρὰ τοῦ Διός καὶ ἐξ ὧν ἔξεπήγασεν ἡ πολιτικὴ
ἀρετὴ, ἴδρυσας κοινωνίαν καὶ πολιτείαν, δι’ ὧν ἔθηκε τέρμα εἰς
τὸ καθεστώς τῆς ἀδικίας τὸ ὑφιστάμενον ἐν παναρχαίοις χρόνοις’
περὶ τούτων πρβλ. τὸ Α΄ Στάσιμον τῆς Σοφοκλέους Ἀντιγόνης, τῶν
ἡμετέρων Διδακτικῶν σ. 344-71, τῶν ἡμετέρων ἐκθέσεων Τεῦχ.
Η΄ ‘Ἀποφθέγματα σ. 559 79 κ. 635-7, Ήρο. C. I 3.

‘Ο μῦθος οὗτος, εἰλημμένος δέ; φαίνεται ἐκ τοῦ ἀπολεσθέντος
ἔργου τοῦ Πρωτ. Περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ καταστάσεως, οὐ μόνον
χαρακτηρίζει ἐπιτυχέστατα τὴν προσφιλῆ τῶν σοφιστῶν συνή-
θειαν νὰ προσφεύγωσιν εἰς τοιαύτας διηγήσεις, στηριζομένας τὸ
μὲν εἰς παραδεδομένους μύθους, τὸ δὲ εἰς τὴν ἴδιαν αὐτῶν φαντα-
σίαν, ἀλλὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς ὑπόδειγμα ὑφους δημο-
τικοῦ (τῆς δημοτικῆς τότε γλώσσης) τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν τοιαύ-
ταις διηγήσεσι, τὸ δποῖον ὅμως δὲ Πρωτ. κατὰ τὴν σοφιστ. συνή-
θειαν διακοσμεῖ διὰ λέξεων καὶ φράσεων ποιητικῶν καὶ ἀσυνήθων,
ἴνα ἔξαρῃ τὴν γλῶσσαν ἀναλόγως πρὸς τὸ ὑψος τοῦ θέματος καὶ
δώσῃ χροιὰν ἀρχαιοπρεπείας εἰς τὸν μῦθον. Τὰ στοιχεῖα τοῦ δημο-
τικοῦ ὑφους εἶναι 1) ἡ ἀρχὴ τοῦ μύθου ἡν ποτε χρόνος, ὡς παρ’ ἡμῖν:
Μιὰ φορὰ κ’ ἔναν καιρό... 2) ἡ ἀπλῆ κατασκευὴ τοῦ λόγου, ἡ ἀπέ-
ριττος σύνδεσις, ἄνευ μακρῶν περιπετλεγμένων περιόδων (συνη-
θέστεροι σύνδεσμοι δέ, μὲν-δέ, καὶ κλπ.), πρβλ. θεοὶ μὲν ἥσακ,
Θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἡν Προμηθέα δὲ παραπετταὶ ‘Ἐπιμηθέος καὶ

οὗτας πείσας νέμει· τοῖς μὲν — τὰ δὲ — τὰ δὲ — τοῖς δὲ κλπ.· ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο· τάντεῦθεν τροφὰς.. ἔξεπόριζεν· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ήν καὶ ἡπόρει ὅ,τι χρήσαιτο· ήδη δὲ καὶ ἡ εἶμαρμένη ἡμέρα παρῆν κλπ. κλπ.· 3') ἡ συχνοτάτη χρῆσις τοῦ οὗν (πρβλ. παρὰ τοῖς χωρικοῖς τὸ λοιπὸν...) 29, 37, 42, XII 7, 14, 16, 19, 20·

4') ἡ συχνὴ χρῆσις τοῦ ἐπειδὴ 2, 5, 17 καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ XII·

5') ἡ συχνὴ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λ. καὶ δὴ ἡ ἐπανάληψις τοῦ κυρίου δῆματος διὰ μτχ. ἐν τῇ ἐφεξῆς προτάσει, ητις εἶναι λίαν πρωτόγονος τύπος συνδέοεως προτάσεων (πρβλ. παρ' ἡμῖν: ἐπήγαινε καὶ σὰν ἐπήγαινε...): 8 νεῖμαι, νείμαντος δ' ἐμοῦ, 9 νέμει. νέμων δέ, 14 ἐνεμεν, 15 ἐνεμεν, 14-5 ἀθροίζεσθαι· δτ' οὗν ἀθροισθεῖεν, 32 ἡπόρει, ἀποροῦντι δ' αὐτῷ, 37 ἀπορίᾳ ἐχόμενος· αἱ λ. αἰδῶς καὶ δίκη τετράκις ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς 18-28·

6') ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ εὐθέος καὶ πλαγίου λόγου 7..., XII 19-20·

7') αἱ ἀπειράριθμοι διαιρέσεις, ὧν τὰ μέλη συνδέονται τοῖς μὲν τὰ δὲ 9-10, τὰ δὲ — τοῖς δὲ 11, αἱ μὲν — αἱ δὲ 12, 14, κλπ.

Παρὰ ταῦτα πρβλ. τὰς ποιητικὰς ἐκφράσεις: ἀσπλον φύσιν 11, σμικρότητι ἡμιπασχε, πτηνὸν φυγὴν 13, ἀστωθείη 16, ἀλληλοφθορῶν 17.

XI. 2 καὶ τούτοις Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος ἐκάκιζε τοὺς λέγοντας ὅτι οἱ θεοὶ ἔγεννηθησαν, διότι ἀμαρτάνουσιν ὡς καὶ οἱ λέγοντες ὅτι οἱ θεοὶ ἀποθιήσκουσιν.—**6** κοσμῆσαι-νεῖμαι πρωθύστ.—**13** σμικρότητι ἡμιπισχε-αἱ δὲ ηὕτε μεγέθει 14 ὁ σοφιστὴς φαίνεται ἀντιφάσκων, διότι τὸ μέγεθος εἴχον δώσει ήδη οἱ θεοὶ (τυποῦστε 3). πρβλ. ἐφεξῆς τὴν διαιρεσιν ἐννοίας εἰς πλείονα μέλη διαφόρως διαμορφούμενα: τοῖς μὲν — τὰ δέ, τὰ δὲ — τοῖς δὲ 9-11.—**17** ἀλληλοφθορῶν ὁ πληθ. τὰ ποικίλα μέσα.—**19-20** ἴκανοῖς-δυνατοῖς ἐπαναδίπλ. χάριν ποικιλ.—**34** ἐμμελῶς ἡ μετφρ. ἐκ τῆς μουσικῆς: χωρὶς καμμίαν παραφωνίαν.—**35** ήδη δὲ καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔπειρε νὰ χάσῃ καιρόν.

XII. 1-2 ὁ Πρωτ. ἀφίσταται τῆς ἕιζοσπαστικῆς κριτικῆς, ἥν ἡσκησαν εἰς τὴν θρησκείαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ οἱ γεώτεροι σοφισταί.—**10** ἴκανὴ βοηθὸς πρβλ. τὰς συχνὰς προσωποποιίας.—**12** πολεμικὴ ἡς σπουδαιότατον στοιχεῖον ἡ ἀνδρεία· καὶ ὅμως ἐν φένταῦθα ὅμολογεῖ ὅτι ἡ ἀνδρεία εἶναι μόριον τῆς πολιτ. ἀρετῆς, ὕστερον πεισμόνως διαμφισβητεῖ τοῦτο XXXIV 1-8.—**αἰδῶς τε** καὶ δίκην ἐν τῇ ἀντιστρόφῳ θεωρίᾳ τοῦ ‘Ησιόδου περὶ κατιούσης γραμμῆς τοῦ ἀνθρώπ. πολιτισμοῦ ἡ αἰδὼς καὶ ἡ δίκη, αἵτινες.

ἐνταῦθα πολὺ ἀργὰ ἐδόθησαν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἕκεῖ ὑπῆρχον παρὰ τοῖς ἀνθρώποις καὶ μόλις κατὰ τὸν σιδηροῦν αἰῶνα ἀπέπτησαν εἰς τὸν οὐρανὸν Ἡσ. "Ε. κ. Ἡ. 199-200 ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἵτον προλιπόντ' ἀνθρώπους Αἰδώς καὶ Νέμεσις, κ. 192 δίκη δ' ἐν χερσὶ καὶ αἰδώς Οὐκ ἔσται.—**18** κόσμοι-δεσμοὶ παρήκ.—**νενέμηνται** δὲ ὡδε μετὰ πολλῆς ἀφελείας καὶ κωμικῆς χροιᾶς· διότι, ἐν φύσει προτίτης τούς ἀπονομῆς αἰδοῦς καὶ δίκης, εἰσάγει τὸν Ἐρμῆν ἐν διδακτικῷ τόνῳ διμιλοῦντα πρὸς τὸν Δία ὡς νὰ ἥθελε νὰ τονώσῃ καὶ τὴν μνήμην τοῦ Διὸς ἔξασθενήσασαν.—**27** τὸν μὴ δυνάμενον μετέχειν φαίνεται ἐσωτεροῦ. ἀντίφασις, διότι ἡ αἰδὼς καὶ ἡ δίκη θὰ ἐδίδοντο εἰς πάντας· ἀλλὰ μήπως πᾶς φυσικὸς νόμος δὲν ἔχει τὰς ἔξαιρέσεις του; οἱ διδάσκαλοι δὲν ἔχουν ἐντολὴν παρὰ τῆς πολιτείας νὰ προάγωσι πάντας τοὺς μαθητὰς εἰς ἀρετὴν καὶ παιδείαν;—**28** ὡς νόσον μτφρ. ὡς νοσηρὸν μέλος τῆς πολιτείας, ἢτις παρίσταται ὡς ζῶν δργανισμὸς δυνάμενος νὰ μολυνθῇ ὅλος, ἐὰν νοσήσῃ ἐν τῶν μελῶν του.—**Ἡ** ἔκθεσις τοῦ μύθου ἀπλῆ, ἀφελῆς, ἀβίαστος, πλήρης φυσικῆς χάριτος.—**36** σωφροσύνης αὐτεγκρατείας, ἀποχῆς ἀπὸ ἀδικίας· ἡ λ. ἐνταῦθα κεῖται ἀντὶ τῆς αἰδοῦς· ἡ πολιτ. ἀρετὴ εἶναι ἀναποσπάστως συνδεδεμένη μετὰ τῆς δίκης καὶ τῆς αἰδοῦς, ἀνευ τῶν δποίων δὲν δύναται νὰ ὑφίσταται.—**47** ἐάν τινα καὶ εἰδῶσιν δτι πρόλ.—**54** ἡ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις ὡς νοσηρὸν μέλος αὐτῶν, ἀπόβλητον ὑπὸ τῶν ἀλλων χάριν τῆς ὑγείας τοῦ ὅλου σώματος· πρβλ. σήμερον τοὺς κακοποιούς, οἵτινες αἴρονται ἐκ τοῦ μέσου τῆς κοινωνίας διὰ τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἐγκαθείρξεως, ἔξιορίας κλπ.

XIII. Ταῦτα περὶ τοῦ ἐμφύτου τῆς πολιτ. ἀρετῆς· δτι δὲ αὕτη εἶναι διδακτή, ἀποδεικνύει τὸ πνεῦμα τῆς ποινῆς, ἐπιβαλλομένης καὶ πρὸς σωφρονισμὸν καὶ πρὸς παραδειγματισμὸν: 1-6 ταῦτα περὶ τοῦ ἐμφύτου τῆς πολιτ. ἀρετῆς· ἥδη θὰ ἀποδείξω δτι αὕτη εἶναι διδακτή· 6-21 ἐν φύσει δὲν ἀγανακτοῦμεν διὰ τὰ σωματικὰ ἐλαττώματα τῶν ἀλλων ὡς προερχόμενα ἐκ φύσεως καὶ τύχης, τούναντίον θυμώνωμεν διὰ τὰς ψυχικὰς ἐλλείψεις, δσας θὰ ἥδυνάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν διὰ διδασκαλίας, δπως διὰ τὴν ἀδικίαν καὶ ἀσέβειαν· 21-33 ἐντεῦθεν καὶ τὰς ποινὰς ἐπιβάλλομεν καὶ πρὸς σωφρονισμὸν καὶ πρὸς παραδειγματισμὸν, φρονοῦντες δτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτή· 33-43 ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα τιμωροῦσι καὶ οἱ Ἀθ.: ὅπερ ἔδει δεῖξαι.—**Αλλ'** ἀφ' οὗ ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ ἐδόθη εἰς πάντας καὶ

είναι δός παντὶ ἔμφυτος, περιττὴ τότε πᾶσα διδασκαλία, περιττοὶ τότε καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς, περιττὸς δὲ καὶ ὁ Πρωτ. μετὰ τῆς διδασκαλίας του! Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο προφανῶς ἀντέκειτο πρὸς τὰ μεγάλα αὐτοῦ ἐπαγγελματικὰ συμφέροντα, δισοφιστὴς χωρὶς νὰ ἔρυθριάσῃ διὰ τὴν ἀντίφασιν κηρύττει εὐθὺς ἀπροκαλύπτως ἐνώπιον πάντων ὅτι ἡ πολιτ. ἀρετὴ δὲν εἶναι ἔμφυτος (!), ἀλλὰ διδακτὴ καὶ ἐξ ἐπιμελείας κτητή. Ἀληθῶς τρίβομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τὴν δὲ καταδεῖξῃ ὡς λογικὴν τὴν τακτικὴν τῶν Ἀθ. περὶ ζητημάτων τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς καὶ ἐσφαλμένον τὸ συμπέρασμα, τὸ διοῖον ἐξήγαγεν δὲ Σ. ἐκ τῆς τακτικῆς αὐτῶν, ὥφειλε μίαν πορείαν νὰ ἀκολουθήσῃ ἐν τούτῳ, τὴν φυσικὴν καὶ λογικὴν, ἀναλύων τὴν οὐσίαν τῆς ἀρετῆς, τὸ βάθος, ἦτοι δίδων τὸν δρισμὸν αὐτῆς, ἐξ οὗ θὰ προέκυπτεν ἂν αὕτη εἶναι διδακτὴ ἢ οὐ. Ἀντὶ τούτου προσφεύγει εἰς τὸ σόφισμα τῆς λήψεως τοῦ αἰτουμένου (*petitio principii*), φέρων ὡς ἀποδεικτικὸν λόγον (*ἐπιχείρημα*) τοῦ διδακτοῦ αὐτῆς τὸ πραγματικὸν κατ' αὐτὸν γεγονὸς ὅτι οἱ Ἀθ. θεωροῦσιν αὐτὴν διδακτήν, ἐν φόρῳ δὲ Σ. αὐτὸς τοῦτο διαμφισθῆτεί καὶ ἐπομένως αὐτὸς τοῦτο χρῆζει ἀποδεῖξεως. Ἐπίσης λῆψις τοῦ αἰτουμένου εἶναι ὅτι δὲ Πρωτ. λαμβάνει ὡς ἀποδεδειγμένον καὶ ὡμολογημένον ὅτι διστάλλον τιμωρῶν δὲν ἀποβλέπει εἰς ἐκδίκησιν. ἀλλ' εἰς διόρθωσιν τοῦ ἀμαρτόντος, ὅτι ἡ ποινὴ εἶναι ἀγωγὴ πρὸς δικαιοσύνην. ἀλλ' αὐτὸς τοῦτο πρὸ παντὸς ἄλλου πρέπει νὰ ποδειχθῇ, ἂν αὐτὸς εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς κολάσεως (ἰδ. Πραγμ.) κατὰ τοὺς χρόνους τούτους.—**8 θυμοῦται - νουθετεῖ - διδάσκει - κολάζει** ἐπαλληλία, φόρτος λέξεων δύγκηρῶν: ἐπίσης 14 ἐξ ἐπιμελείας καὶ ἀσκήσεως καὶ διδαχῆς δὲ Πρωτ. ἔλεγε: *Φύσεως καὶ ἀσκήσεως διδασκαλία δεῖται, καὶ πάλιν ἀπὸ νεότητος δὲ ἀρξαμένοντος δεῖ μανθάνειν.*—**20 δῆλον δτι...** λῆψις τοῦ αἰτουμένου καλεῖται τὸ σόφισμα, καθ' ὃ φέρομεν ὡς ἀποδεικτικὸν λόγον πρότασιν χρήσουσαν καὶ αὐτὴν ἀποδεῖξεως: ἐπίσης 33 ταύτην τὴν δόξαν πάντες ἔχοντες δοὺς περὶ τιμωροῦνται. Κατὰ τῆς θεωρίας τῆς ἐκφοβήσεως ἵδε τὴν πολεμικὴν τοῦ Διοδότου Θουκ. III 45 κατὰ τῆς θανατώσεως τῶν Μυτιληναίων.—**29 οὐ γὰρ ἀν τὸ πραχθὲν ἀγένητον θείη παροιμ.** lat. *facta infecta fieri nequeunt*: παρ' ἡμῖν τὰ γινόμενα οὐκ ἀπογίνονται.—**40 καὶ χαλκέως καὶ σκυτοτόμου** ἐπαναλαμβάνει εἰρωνικῶς γελῶν τὴν φράσιν τοῦ Σ. X 23.—**42 ἀποδέδειται ἴκανῶς μετὰ τὰς**

ἀτυχεῖς ἀποπείρας τοῦ Πρωτ. πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος ἢ φράσις
ἥγει ὡς αὐτοειρωνεία τοῦ Πρωτ.

XIV. Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες διδάσκουντες τοὺς υἱοὺς ἀλλα
ἡττον σοβαρὰ μαθῆματα πολλῷ μᾶλλον δὲ διδάσκωσι τὴν
πολιτ. ἀρετὴν, ἡς ἡ ἄγνοια συνεπάγεται σοβαρωτάτας συνε-
πείας : 1-5 ἀλλὰ ἀπορεῖς ἔτι διὰ τί οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες δὲν μετα-
δίδουσι τὴν ἀρετὴν των καὶ εἰς τοὺς υἱούς· ὅ 10 ἢ ἀπορία αὗτη
λύεται ἐκ τῆς ἀποδοχῆς ἢ μὴ τῆς ὑπάρχεως τῆς πολιτ. ἀρετῆς·
10-23 ἐνναῦτη ὑπάρχει καὶ εἶναι ἀπαραίτητος διὰ πάντα ἀν-
θρωπον, διότι δὲ στερούμενος ταῦτης εἶναι ἀπόρητος ὡς ἀνία-
τος, θὺ ἥτο ἀπορον ἀν οἱ ἀγαθοὶ δὲν ἔδινασκον αὗτὴν εἰς τοὺς
υἱούς των 24-33 διότι ἐὰν ἄλλα μαθῆματα, ὃν ἢ ἄγνοια δὲν συ-
νεπάγεται θάνατον, διδάσκουσι, πολὺ μᾶλλον δὲ διδάσκουσι τοὺς
υἱούς τὴν πολιτ. ἀρετὴν, ἡς ἡ ἄγνοια συνεπάγεται τέλειον ἀφανι-
σμὸν οἶκων.—“Η πορεία τοῦ συλλογισμοῦ τοῦ Πρωτ. ἥδυνατο
ἀπλούστατα καὶ σαφέστατα νὰ εἶναι : Ἐὰν ὑπάρχει ἡ πολιτ. ἀρετὴ,
ἥς ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ μετέχωσι πάντες οἱ πολῖται καὶ ἡν πάντες
οἱ ἀνθρώποι νομίζουν ἀποκτητὴν διὰ διδασκαλίας, συνάγεται ἐντεῦ-
θεν διὰ δὲν θὰ ἥτο δυνατὸν οἱ ἀγαθοὶ νὰ μὴ μεταδίδουν τὴν ἀρετὴν
ταύτην εἰς τοὺς υἱούς. Καὶ ὅμως ὁ Πρωτ. παρὰ τὴν ἄλλην εὔροιαν
τοῦ λόγου αὐτοῦ ἀγωνιῶ, διὰ νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο·
αἰσθανόμενος τὸ δυσχερεῖς τῆς θέσεως, εἰς δὲ περιέπιη, ἐκ τοῦ
δυσχεροῦς προβλήματος τῶν υἱῶν τοῦ Περικλέους, ών τὸ φάσμα
τῆς ἀμβλυνοίας ταράσσει αὐτόν, ἐντείνει τὴν φωνήν, περιπλέκει
τὸν λόγον, περιπίπτει εἰς ἐπαναλήψεις καὶ ἀνακολουθίας, εἶναι κα-
ταπόρφυρος, περίρρυτος ἐξ ἴδοῦτος, πνευστιῶς ἕως διορθώση
νὰ εὕρῃ τὴν προσήκουσαν ἀπάντησιν, καὶ τέλος, ἀφ’ οὗ ἐπύργωσε
τεραστίαν συλλογιστικὴν ἄλυσιν, τὸ συμπέρασμα, εἰς δὲ καταλήγει:
σκέψαι ὡς θαυμασίως... εἶναι μικροῦ λόγου ἀξιον· ὥδιτεν δρος καὶ
ἔτεκε μῦν. — 11 οὐ τεκτονικὴ... εἰρων. ὑπαινιγμὸς εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ
Σ. χρησιμοποιηθέντα παραδείγματα Χ 23· ἐπίσης ἡ τεκτονική, κε-
ραμεία κλπ. ὡς τέχναι ἔχουσι δοθῆ εἰς δλίγους ἐπαρκοῦντας διὰ τὸ
σύνυλον, διαφέρουσαι κατὰ τοῦτο τῆς πολιτ. ἀρετῆς, ἡς πάντες ἀνάγ-
κη νὰ μετέχωσι. — 12 καὶ συλλήβδην ἐν αὐτὸ προσαγορεύω εἶναι
ἄνδρες ἀρετὴν ἀτελῆς ἀπόπειρα πρὸς δρισμὸν τῆς ἐννοίας τῆς
ἀρετῆς· ἢ ἀρετὴ παρὰ τὸ πολυώνυμον αὗτῆς (δικαιοσύνη, σωφρο-
σύνη, δισιότης) εἶναι ἔνιαία καὶ κατὰ τοῦτο ἀντίκειται πρὸς τὴν πολ-
λαπλότητα τῶν τεχνῶν, τῶν τεχνικῶν σπουδῶν. — 17 καὶ παῖδες

καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα ἐπειδὴ διμιλεῖ περὶ παιδείας, φυσικώτατα προτάσσει τοὺς παῖδας. — **19** ὡς ἀνίατον δύντα.. πρβλ. XII 28. — **21** οὔτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος ἄπαξ ἔτι ἐπαναλαμβάνει τὸ εἰς οὔτω μὲν ἔχει, ἵνα ἀντιτάξῃ πρὸς αὐτὸ δέξιος τὰ ἔξης: ἐὰν καὶ παρὰ τὸ δεδομένον τοῦτο οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες... — **26** ἄρα κ. 31 εἰρων., διότι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναμένῃ τις τὸ ἀντίθετον. — **τὰ μὲν ἄλλα... ἐφ' ᾧ δὲ συλλογισμὸς απὸ minore ad maius· ἀφ' οὗ διδάσκονται τὰ ἥττον σπουδαῖα, πολλῷ μᾶλλον θὰ διδάσκονται τὰ μᾶλλον σπουδαῖα.** — **32** οἵεσθαι γε χρὴ καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ τὴν ὑπερέντασιν τοῦ Πρωτ.: θέλομεν καὶ δὲν θέλομεν, καὶ ἐὰν δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ ἀποδεῖξωμεν, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ πιστεύσωμεν· ἔκαστον αὐτοτελὲς τμῆμα τοῦ λόγου του δ Πρωτ. κατακλείει διὰ βραχείας ἀξιωματικῆς φράσεως XII 38 ἢ μὴ εἶναι πόλεις, 51 ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις· πρβλ. καὶ τὸ τέλος τοῦ κ. XV.

XV. Οὔτω γονεῖς, τροφός, παιδαγωγός, σχολεῖον, γυμναστήρια, πόλις διὰ τῆς παρεχομένης παιδεύσεως ἐπιμελοῦνται τῆς ἀρετῆς τῶν πολιτῶν, ήτις κατ' αὐτοὺς εἶναι διδακτή: 1-11 ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας γονεῖς, τροφός, παιδαγωγός, ἐπιμελοῦνται τῆς ἡθικῆς μορφώσεως τῶν παίδων καὶ τιμωροῦνται τοὺς ἀπειθοῦντας· 11-21 ἔπειτα καὶ οἱ διδάσκαλοι κατ' ἐντολὴν τῶν γονέων ἐπιμελοῦνται τῆς πνευματικῆς, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῆς ἡθικῆς μορφώσεως τῶν παίδων· 22-31 τὸ εὐτὸ ζητοῦντοι νὰ ἐπιτύχωσι καὶ οἱ κιθαιρισταὶ διὰ τῆς μουσικῆς· 31-6 συγχρόνως οἱ γονεῖς στέλλουσι τὰ τέκνα εἰς τὰς παλαίστρας, ἵνα τὸ σῶμα ὑγιὲς ὑπηρετῇ διάνοιαν ὑγιᾶ· 36-9 τὴν μεγαλυτέραν ἐπιμέλειαν ὑπὲρ τῆς παιδεύσεως καταβάλλονται φυσικὰ οἱ πλουσιώτατοι γονεῖς· 37 51 ἔπειτα ἡ πόλις ἀναγκάζει νὰ μανθάνωσι τοὺς νόμους καὶ νὰ ζῶσι κατά τούτους, κολάζουσα τοὺς παραβαίνοντας αὐτούς· 52-5 διὰ πάντα ταῦτα οὐδὲν θαυμαστὸν ἐὰν ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτή. — **Ο εἶριμδος τῆς λογικῆς μεταβάσεως εἰς τὸ κεφ. εἶναι:** Οὐ μόνον οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες ἐκτρέψουσιν εἰς ἀρετὴν τοὺς παῖδας των, ἀλλὰ καὶ τοῦ δλου δῆμου ἡ ἀγωγὴ τῶν τέκνων ἀπὸ τῆς γεννηήσεως μέχρι τοῦ θανάτου πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἔχει κατευθυνθῆναι. **Ἐκ τοῦ πολυκρότου τούτου κεφ. μανθάνομεν** ὅτι σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς ἡτο ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ ἀγωγὴ τοῦ τροφίμου 4-9, 12-13, 18-21, 22-31, 40..., ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ σωματική. Παράγοντες τῆς ἀγωγῆς ἦσαν α') οἱ γονεῖς καὶ τὸ περιβάλλον τοῦ οἴκου, β') οἱ διδάσκαλοι (τὸ σχολεῖον), γ') ἡ πόλις (νόμοι, εὐθύναι). Μέσα τῆς ἀγωγῆς ἦσαν α') ἡ διδασκα-

λία, β') ἡ παιδονομία. Ἡ κατ' οἶκον ἀγωγὴ περιελάμβανε συμβουλάς, προτροπάς, ἀποτροπάς, ἀπειλάς, πληγάς. Ἡ ἐν τῷ σχολείῳ ἡτο α') πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ (παράγοντες δὲ γραμματιστής, κιθαριστής, μέσα: γραφή, ἀνάγνωσις, ποίησις, μουσική), β') σωματικὴ (παράγων δὲ παιδοτρίβης ἐν τῇ παλαιάστρᾳ). Τῆς διδασκαλίας μέθοδος ἡ ἀπομνημόνευσις. Παιδονομικὰ μέτρα α') προληπτικά, π. χ. τὰ καλὰ παραδείγματα, νομθεσίαι κλπ· β') κωλυτικά, π. χ. ἀπειλαί, πληγαί, εὐθῦναι (ποιναί). — 3 - 4 τροφός, μήτηρ, παιδαγωγός, πατήρ δὲ πάντες συνεργάζονται εἰς τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας ἵσχυρίζεται καὶ δὲ Μέλητος ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ, πλὴν ἐνὸς διαφθείροντος τοὺς νέους. τοῦ Σ.· ἡνὸν ἀντίθετον γνώμην τοῦ Σ. Θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. — 5 ὡς βέλτιστος... τὸ αὐτὸ δέμα ἐπραγματεύετο καὶ δὲ Ἱππίας ἐν τῷ *Τρωικῷ λόγῳ* ἡ διαλόγῳ, δόπου δὲ Νέστωρ παρεῖχεν εἰς τὸν νεαρὸν Νεοπτόλεμον πολλὰς πολυτίμους συμβουλὰς περὶ τῶν ἔργων, τὰ δόποια πρέπει νὰ πράττουν οἱ νέοι, διὰ νὰ γίνουν ἀριστοί. — μᾶλλον εὐκοσμίας... ἡ δὲ ἔκθεσις σκοπεῖ νὰ δείξῃ τοῦτο, δὲτι ἡ ἀρχαία ἀγωγὴ τὸ κέντρον τοῦ βάρους ἔθετεν ἐν τῇ ἡθικῇ μορφώσει μᾶλλον ἢ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν μαθημάτων καὶ τῷ ποσῷ τῶν γνώσεων. — 28 ἡμερώτεροι προβλ., περὶ μουσικῆς καὶ Κυναιμέων ἐν ἡμετέρων Διδακτικῶν σ. 31· δὲ Πλάτ. Πελετ. III 401 b λέγει: *Καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς δὲ τε δύναμος καὶ ἀρμονία καὶ ἐρρωμενέστατα ἅπτεται αὐτῆς φέροντα τὴν εὐσχημοσύνην καὶ ποιεῖ εὐσχήμονα, ἐάν τις δρθῶς τραφῇ, εἰ δὲ μή, τούναντίον.* Εἰς τὰς διαφόρους μελωδίας ἀπέδιδον οἱ ἀρχαῖοι διαφοροτρόπους ἡθικὰς ἐπενεργείας· καὶ τὰ μουσικὰ δργανα διαφοροτρόπως εἶχον ἐκτιμηθῆ, δπως π. χ. δὲ αὖλὸς ἀπερρίπτετο ὡς μὴ ἡθικὸς διὰ τὴν διεγερτικὴν ἐπενέργειαν αὐτοῦ· ἐν 26 31 προβλ. τὴν πλησμονὴν τῶν μουσικῶν δρωγ. — 31 ἐπὶ τοινυν πρὸς τούτοις πλεον. — 33 οὐα ὑπηρετῶσι τῇ διανοίᾳ χρησιῇ οὕση προβλ. τὸ πολύκροτον δόγμα *mens sana in corpore sano*. — 47 μάλιστα δὲ δύνανται...οἱ ἀγαθοὶ ἄρα ἀνδρες ὑπὲρ πάντα ἄλλον ζητοῦσι νὰ μεταδώσωσι τὴν ἀρετὴν εἰς τοὺς υἱούς. — 49 ἐκτὸς βαίνω κ. ἐκβαίνω κ. παραβαίνω κατανοοῦνται ἐκ τῆς μεταφορᾶς αὐτῶν ἀπότοῦ γραμματείου· προβλ. κατωτέρω καὶ τὸ εὐθύνειν. — 53 θαυμάζεις καὶ ἀπορεῖς ἐν τόνῳ θριάμβου· προβλ. τὸν σοφιστικὸν πλεον. ἀφ' οὗ οἱ πάντες συνεργάζονται εἰς τὸ νὰ παρέχωσι τοιαύτην ἀγωγήν, προφανῶς νομίζουσιν δὲτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτή. Ἄλλος ἐὰν πάντες δύνανται νὰ κάμουν ἐπιτυχῆ χρῆσιν τῆς ἀγωγῆς καὶ γὰρ φθά-

σουν εἰς τὸ ποθητὸν τέρμα, θὰ ἔξεται συμβῆ διάγονον ὑστερον. Τὸ συμπέρασμα τοῦ Πρωτ. διδούμενον πρὸς τὸ τοῦ στωικοῦ Τιμοκλέους παρὰ Λουκιανῷ: *Εἴ εἰσι βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί.*

XVI. Ἐὰν λοιπὸν ἀγαθῶν πατέρων υἱοὶ φαίνονται φαῦλοι, τοῦτο οὐδὲν ἀποδεικνύει κατὰ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς, διότι αὕτη προϋποθέτει πάντως φυσικὴν προδιάθεσιν, ἐλλείπουσαν παρ' αὐτοῖς, ἡ δὲ κρίσις εἶναι ἀδικος καὶ κατὰ τοῦτο, δτι, ἐπειδὴ πάντες οἱ ἀνθρώποι μετέχουσι τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς, οἱ οὐστεροῦντές πως φαίνονται διειπέντε διαλογισμοὶ αὐτῆς· ἀλλ' ἀς θαρρῶμεν, διότι τὸ μάθημα εἶναι διδακτόν: 1-26 ὡς πρὸς τὴν ἔνστασιν δτι ἀγαθῶν πατέρων οἱ υἱοὶ γίνονται φαῦλοι οὐχεὶς ὑπὸ δψιν σου δτι, ἐὰν εἴχομεν πολιτείαν αὐλητῶν, ἐν τῇ πάντες ἔδιδασκον τὴν αὐλησιν, τότε διακεκριμένοι αὐληταὶ θὰ ἦσαν οἱ ἔχοντες φύσει τὸ τάλαντον τῆς τέχνης, πάντως δικαστές θὰ ἦσαν καθηγηταὶ τῆς αὐλητικῆς διὰ τοὺς ἀπειρούς· 26-49 οὗτοι καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ διὰ δικιώτατος τῶν πεπολιτισμένων ἀνθρώπων θὰ ἥδυνατο νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς καθηγητὴς τῆς δικαιοσύνης διὰ τοὺς ἀγρίους· πάντες λοιπὸν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡττον ἔχομεν τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ πάντως μεταξὺ τοῦ συνόλου ὑπάρχουν καὶ οἱ κεκτημένοι τὴν δεξιότητα νὰ προάγουν τὴν νεολαίαν εἰς ἀρετὴν ἔστω καὶ εἰς μικρόν τι· 49-58 ἐκ τούτων τῶν διάγων εἶμαι καὶ ἐγώ· 59-66 κατὰ ταῦτα καὶ οἱ Ἀθ. νομίζουν τὴν ἀρετὴν διδακτὸν καὶ οὐδόλως παράδοξον ἐὰν ἀγαθῶν πατέρων οἱ υἱοὶ γίνονται φαῦλοι. —Εἶναι περίεργον τὸ συμπέρασμα, εἰς διὰ καταλήγει διὰ Πρωτ. Ἐν φαρερόχεται ως διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς, ἀποδίδει ἐν τούτοις τὸ πᾶν οὐχὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν, ἀφ' οὗ ἐν τῇ γενικότητι τῆς προσπαθείας οὐδεὶς ὑπάρχει διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς οὐδὲ χρειαζόμενα πρὸς τοῦτο οὐδένα, ἀλλ' εἰς τὴν ἔμφυτον ἀνομοιότητα τῶν ἀνθρωπίνων φύσεων, εἰς τὴν ἀγαθὴν τοῦ μαθητοῦ προδιάθεσιν (νέα ἀντίφασις τοῦ σοφιστοῦ). Ἀλλ' ἐπειδὴ τότε καὶ Πρωταγόρας καὶ διδασκαλία αὐτοῦ θὰ ἦσαν περιττά, διὰ σοφιστὴς εὑρίσκει σοφιστικῶς ἔξαιρεσιν καὶ δι' αὐτῆς τὴν ποθητὴν διέξοδον: Ναί, πάντες ἀπὸ τῆς τροφοῦ μέχρι τῆς πόλεως ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς παιδεύσεως τῶν νέων καὶ ἐν τῇ γενικότητι τῆς προσπαθείας ταύτης ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἀτόμου, π. χ. τοῦ πατρός, δὲν φαίνεται οὐδὲ εἶναι κρίσιμος, διότι τὴν κρίσιν δίδει μόνον ἡ φυσικὴ προδιάθεσις, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἐκμαθήσει τῆς μητρικῆς γλώσσης πάντες οἱ περιβάλλοντες ἡμᾶς συνεργάζονται εἰς τοῦτο καὶ οὐδένα δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν

ίδιαιτερον καθηγητὴν ταύτης, πάντως ὅμως μεταξὺ τοῦ συνόλου τῶν συνεργαζομένων ὑπάρχει ὁ εἰς ἦ δἄλλος, δστις κέκτηται μᾶλλον τὴν δεξιότητα νὰ προαγάγῃ τὴν νεολαίαν εἰς ἀρετήν· καὶ τοῦτο εἶναι μέγα εὔρημα. Μεταξὺ τῶν ὄλιγων τούτων δικαιοῦται καὶ ὁ Πρωτ. νὰ καταλέγῃ ἔαυτόν. Καὶ ὁ ἀνήρ, δστις πρῶτος μετῆλθεν ὡς ἐπάγγελμα τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς σοφίας καὶ ἐτόλμησε νὰ παρέλθῃ πρὸ τοῦ ἔθνους ὡς παιδαγωγὸς αὐτοῦ παρὰ τὸν "Ομηρὸν καὶ τὸν Ἡσίοδον, εἶναι οὕτω πεπεισμένος περὶ τῶν παιδαγωγικῶν αὐτοῦ ἐπιτυχιῶν καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς εὐδοκιμήσεως, ὥστε πρῶτος ἐτόλμησε νὰ εἰσπράξῃ δίδακτρα κατὰ τῷπον δλως ἀμιλοκερδῆ(!). Εἶναι λοιπὸν ὁ ἴδρυτης τῆς σοφιστικῆς, ὁ κατ' ἔξοχὴν σοφιστὴς, ὁ εὐδοκιμώτατος πάντων, δστις ὑπιτχνεῖται δτι παρέχει σοφίαν καὶ ἀρετὴν καὶ ἰσχυρίζεται δτι ἔχει δαιψιλῶς ἥδη παράσγει. "Οθεν μετὰ δικαίας ὑπερηφανείας διακηρύττει: "Ομολογῶ σοφιστὴς εἶναι καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους VIII 48. Καὶ οὕτω κατακλείει τὴν μακρὰν περὶ τῆς ἀρετῆς διδασκαλίαν ἐπαναστρέψων τὸν λόγον εἰς ἔαυτὸν καὶ τὸν μισθόν, ὡς εἰ περὶ αὐτοῦ ἐπρόκειτο. Προφανῶς ὁ Πρωτ. ἵσταται ἐνταῦθα ἐν τῷ κολοφῶνι τῆς δόξης του ὡς ὁ τραγικὸς ἥρως ἐν τραγῳδίᾳ, δστις ὄλιγας στιγμὰς πρὸ τῆς πτώσεως φαίνεται θριαμβεύων.—**1 ἀγαθῶν πατέρων—ὑεῖς φαῦλοι χιαστί·** ὁ "Ομ. β 276 λέγει: Παῦροι γάρ τοι παῖδες δμοῖοι πατρὶ πέλονται· Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους.—**8 αὐληταὶ** ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ πρδγμ. μιμεῖται ὁ Πρωτ. τὴν σωκρατ. μέθοδον· τὸ αὐτὸ πρδγμ. καὶ ἐν XII 44. "Η ἐκλογὴ τοῦ πρδγμ. δὲν εἶναι ἐπιτυχῆς· διότι ἡ αὐλητικὴ ὡς καὶ ἄλλαι τέχναι ἔχουν δοθῆ εἰς τινας μόνον τῶν ἀνθρώπων, ἐν φῇ ἡ πολιτ. ἀρετὴ εἰς πάντας XII 20 κ.ε.—**26 ἀδικώτατος φαίνεται** αἱ ἔννοιαι δίκαιος κ. ἀδικος εἶναι σχετικαί, οὐχὶ ἀπόλυτοι· τὸ συμπέρασμα δτι καὶ ὁ ἀδικώτατος θὰ εἶναι δίκαιος εἶναι παράλογον, διότι ὁ ἀδικος κατὰ τὸν νόμον τοῦ "Ερμοῦ εἶναι ἀξιος θανάτου ὡς νόσος τῆς πόλεως.—**29 οἵς μήτε παιδεῖα ἔστιν...** παρ' οἵς ἐλλείπει ἡ πολιτικὴ δργάνωσις ἡ στηριζομένη ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς· τὴν κατάστασιν ταύτην περιέγραψεν ἥδη ὁ Πρωτ. XII 7-16.—**35 οἱ μισάνθρωποι** ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ "Αριστοφάνους Λυσ. 812 μνημονευόμενος Τίμων, δστις ὥχεθ' ὑπὸ μίσους Πολλὰ καταρασάμενος ἀνδράσι πονηροῖς. "Ἐπίσης ὁ Πεισθέταιος καὶ ὁ Εὐελπίδης εἰς τοὺς "Ορνιθας.—**48 ἄλλα κανεὶς δλλγον...ἀληθῶς σοφιστικὴ** ἡ διέξοδος.—**50 ἐγὼ...** τελευτῇ τὰ περὶ ἀρετῆς διε-

ῦμνου πρὸς τὴν ἴδιαν ἀξίαν.—**53** καὶ αὐτῷ δοκεῖν τῷ μαθόνι τραγ. εἰρων. δι’ ὃσα ἔπαθεν ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ Εὐάνθλου, ώς γινώσκομεν ἐκ τοῦ σοφίσματος.—**60** καὶ Ἀθ. οὕτως ἥγονται λῆψις τοῦ αἰτουμένου.—**63** οἱ Πολ. νεῖς δὲ Πρωτ. ἀντὶ νὰ ἔπαναφέρῃ τὸν λόγον εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ Περ., οὓς δὲ Σ. εἶχε χαρακτηρίσει ἀμβλεῖς, ἀναφέρεται ἐκ λεπτοτητος πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Πολ., ὅμηλικας τοῦ Παρ. κ. Ξανθ., ἔπαφιέμενος τὴν μόρφωσιν αὐτῶν εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ εἰς τὸ μέλλον! Ἀλλ’ δὲ Πρωτ. περιπίπτει ἐνταῦθα εἰς νέαν χωνδροειδῆ ἀντίφασιν· διότι, ἐνῷ διέστειλεν αὐστηρῶς τὰς τέχνας ἀπὸ τῆς πολιτ. ἀρετῆς XII 19 κ. ἐνταῦθα δὲ ὅμιλει περὶ πολιτικῆς ἀρετῆς, αἴφνης ὅμιλει περὶ τῶν υἱῶν τοῦ Πολυκλείτου καὶ ἄλλων δημιουργῶν ώς ἀφρῶν οὐχὶ εἰς τὴν πολιτ. ἀρετῆν, ἀλλ’ εἰς τὴν τέχνην τοῦ πατρός!

Ανασκόπησις κ. XI-XVI. Τὴν ὅμιλίαν τοῦ Πρωτ., ἥτις ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν σοφιστῶν καλεῖται ἐπίδειξις, διακρίνει χειμαρρώδης εὐγλωττία, διαύγεια φράσεως, σεμνότης καὶ μεγαλοπρέπεια, δύκος καὶ ποιητικὴ χροιά. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲν εἶναι αὕτη πλάσμα τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ συνετέθη ἐκ διαφόρων συγγραμμάτων τοῦ σοφιστοῦ καὶ τὰ ὑπὸ αὐτοῦ λεγόμενα ἐνταῦθα συμφωνοῦσιν ἰστορικῶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἰσχυρότατον τούτου τεκμήριον εἶναι οἱ Δισσοὶ λόγοι (δύο λόγοι περὶ παντὸς πράγματος), ἔογον ἀνεκτιμήτου ἀξίας, γραφὲν μετὰ τὸ 494 π. Χ. Εἶναι σημειώματα σοφιστοῦ, περιλήψεις ἀκροάσεων τακτοποιημέναι, μὴ προωρισμέναι πρὸς δημοσίευσιν, ἐκ κύκλων μαθημάτων, οὓς δὲ συγγραφεὺς συνεπλήρωσε μαθητεύσας καὶ παρὰ τῷ Πρωταγόρᾳ καὶ παρὰ τῷ Ἰππίᾳ. Πᾶν δὲ τι ἐν τῷ Πλατων. διαλόγῳ λέγεται περὶ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς τὰ αὐτὰ σχεδὸν ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῷ κ. 6 τῶν Δισσῶν λόγων, τοῦ ὅποιου παρέχομεν πολὺ ἐλευθέραν ἐρμηνείαν. Ὁ συγγραφεὺς σοφιστὴς μνημονεύει ἐνταῦθα πέντε ἐνστάσεις κατὰ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς, τὰς ὅποιας αὐτὸς ἀνασκευάζει. Ἡ α’. εἶναι δὲν σοφιστική· δὲ τι τις εἰς ἔτερον μεταδίδει δὲν δύναται αὐτὸς νὰ ἔχῃ. Ἀλλ’ δὲ σοφιστὴς ἀνασκευάζων ταύτην ἀντιπαρατηρεῖ δὲ τι καὶ δὲ γραμματιστὴς καὶ δὲ κιθαριστὴς ἐπὶ ἔτη διδάσκοντες τὸ μάθημά των ἔξακολουθοῦσι κατέχοντες αὐτό.—Ἡ β’ ἐνστασις: Ἐὰν δὲ ἀρετὴ ἡ το διδακτή, θὰ ὑπῆρχον καὶ γενικῶς ἀνεγνωρισμένοι διδάσκαλοι αὐτῆς. Ἀλλ’ ἀκριβῶς οἱ σοφισταὶ εἶναι διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς.—Ἡ γ’. ἐνστασις: Ἐὰν δὲ ἀρετὴ ἡ το διδακτή, οἱ ἐν Ἑλλάδι σοφοὶ θὰ ἔδιδασκον τὴν ἔαυτῶν τέχνην καὶ τοὺς φίλους. Ἀλλ’ δὲ Πολύκλειτος ἔδιδαξε τὸν υἱὸν τὴν

ἀνδριαντοποίαν.—‘Η δ' καὶ ε': Πολλοὶ μαθητεύσαντες παρὰ συφισταῖς οὐδὲν ὠφελήθησαν, ἐνῷ ἄλλοι μὴ μαθητεύσαντες παρ' αὐτοῖς ἀνεδείχθησαν μεγάλοι ἀνδρεῖς. Ἐάλλα καὶ πολλοὶ φοιτῶντες εἰς τὰ σχολεῖα δὲν μανθάνουσι γράμματα, ἀφ' ἑτέρου συντελεῖ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ ἡ φύσις, ή ἀγαθὴ προδιάθεσις, χάρις εἰς τὴν ὅποιαν ἀναδεικνύονται οἱ εὑφυεῖς· ἀφ' ἑτέρου μανθάνομεν τὴν ἀρετὴν ὅπως τὰς λέξεις τῆς μητρικῆς γλώσσης, χωρὶς νὰ ἔχωμεν εἰδικοὺς διδασκάλους ταύτης.—Πλὴν τῶν Δισσῶν λόγων πρβλ. καὶ Εὑρ. Ἰχ. 913 ή δ' εὐανδρία διδακτός, Εὐπόλιδος ἀπ. 4 ἐκ τῶν Δῆμων· ἐν ἀπ. 99 ὁ Περικλῆς θρηνεῖ ὅτι οἱ υἱοὶ εἶναι τόσον δλίγον ὅμοιοι πρὸς αὐτόν· ἐν ἀπ. 91 δ' Αριστείδης ἐρωτώμενος πῶς ἐγένετο δίκαιος λέγει: ‘Ημὲν φύσις τὸ μέγιστον ἦν, ἐπειτα δὲ Κάγω προθύμως τῇ φύσει συνελάμβανον. Πρβλ. Θουκ. I 138, 3 ἦν δὲ Θεμιστοκλῆς, βεβαιότατα δὴ φύσεως ἵσχυν δηλώσας,..., κ. αὐτόθι καὶ τὸ ξύμπαν εἰπεῖν, φύσεως μὲν δυνάμει, μελέτης δὲ βραχύτην κράτιστος δὴ αὐτοσχεδιάζειν τὰ δέοντα. Ἐκ πάντων τούτων καταφαίνεται ὅτι τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς προσκάλει περὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους μέγα τὸ διαφέρον τῶν μεμορφωμένων κύκλων.

Ἐπισκοποῦντες ἥδη τὴν ἐπίδειξιν βλέπομεν ὅτι:

Α'. Τὰ ἐπιχειρήματα, δι' ὃν δὲ Πρωτ. ὑπερασπίζει τὴν θέσιν αὐτοῦ, εἶναι ὅμοιότροπα πρὸς τὰ τοῦ Σ., ἀπορρέοντα ἀπὸ τῆς δόξης τῶν πολλῶν, τῆς καθ' ἡμέραν πείρας, χωρὶς αὐτὸς νὰ ἔρευνῃσῃ τὴν ὁρθότητα ταύτης, πρβλ. XII 32 δλίγοις οἶονται μετεῖναι συμβουλῆς, αὐτόθι 40 κέ. τῷ ὅντι ἡγοῦνται πάντες ἀνθρωποι πάντα ἀνδραὶ μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, αὐτόθι 50 κέ. καὶ φασιν πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, XIII 1 ὅτι μὲν οὖν πάντα ἀνδραὶ εἰηστῶς ἀποδέχονται περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς σύμβουλον διὰ τὸ ἡγεῖσθαι παντὶ μετεῖναι αὐτῆς ταῦτα λέγω· ὅτι δὲ αὐτὴν οὐ φύσει ἡγοῦνται εἶναι..., αὐτόθι 23 οἵ γε ἀνθρωποι ἡγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετὴν, 38 καὶ Ἀθηναῖοι εἰσὶ τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετὴν, ἐπίσης 41, XIV 23 κέ. ὅτι μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸν ἡγοῦνται καὶ ἴδιᾳ καὶ δημοσίᾳ ἀπεδείξαμεν, XVI 60 τοιοῦτόν σοι... καὶ λόγον καὶ μῆθον εἴρηκα, ως διδακτὸν ἀρετὴ καὶ Ἀθηναῖοι οὗτως ἡγοῦνται. Διαρκῶς ἐπαναλαμβάνει: Αὐτὸν λέγει· ὁ κόσμος, αὐτὸν νομίζει. Ἐὰν δὲ θελεῖ νὰ μορφώσῃ ἀσφαλῆ κρίσιν περὶ τοῦ διδακτοῦ τῆς ἀρετῆς, ἐποεπε νὰ σκεφθῇ ὡς δὲ Σ. ἐν Λάζητι: Ἡρ' οὖν τοῦτο γ' ὑπάρχειν δεῖ, τὸ εἰδέναι δέ, τὰ ποτὲ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ; εἰ γάρ που μηδὲ ἀρετὴν εἰδεῖμεν τὸ παράπανα

δ, τι ποτὲ τυγχάνει δν, τίν' ἀν τρόπον τούτον ξύμβοντοι γενοίμεθ' ἀν διφοῦν δπως αὐτὸ κάλλιστ' ἀν κτήσαιτο; Ἀλλ' ἀντὶ νὰ φροντίσῃ νὰ διασαφῆσῃ καὶ νὰ διευκρινῆσῃ τὴν οὖσίαν τῆς ἀρετῆς, ἀναλύων τὸ βάθος αὐτῆς, δτε θὺ ἐπείθετο ἀν αὕτη εἶναι ἦ δὲν εἶναι διδακτή, τούναντίον καθηλωμένος εἰς τὰς συγκεχυμένας καὶ ἀβασανίστους ἀντιλήψεις τοῦ πτλήθους δμιλεῖ μὲ πλοῦτον λέξεων περὶ πολιτικῆς ἀρετῆς, δικαιοσύνης, σωφροσύνης, αἰδοῦς, δίκης, ἀλλὰ τί κατὰ βάθος ἔννοεῖ μπό ταῦτα δὲν λέγει, καὶ μὲ ἐλαφρὰν τὴν καρδίαν ἔχει πναγράψει ἐν τῷ προγράμματί του τὸ διδακτὸν τῆς ἀρετῆς, χωρὶς νὰ φροντίσῃ νὰ μορφώσῃ σαφῆ καὶ εὔκρινῇ ἔννοιαν ταύτης. Διὰ τοῦτο τὰ θεμέλια, ἐφ ὃν ἐζήτησε νὰ ἐποικοδομήσῃ τὸ μυρφωτικὸν αὐτοῦ ἔργον, εἶναι σανδρὰ καὶ τὸ οἰκοδόμημα μοιραίως θὰ καταρρεύσῃ. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κατ' ἐπίφασιν διακεκοιμένοι πολιτικοὶ ἀνδρες τῶν Ἀθηνῶν οὐδεμίαν ἀσφαλῶς γνῶσιν εἶχον τῆς ἀρετῆς, δὲν εἶχον τὴν ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐν σωκρατικῇ ἔννοίᾳ, δ δὲ μὴ ἔχων τὴν γνῶσιν τῆς ἀρετῆς οὐδεμίαν ἀρετὴν δυναται νὰ διδάξῃ. Διὰ τοῦτο ἐν πολιτικοῖς ζητήμασιν ἐκαλοῦντο πάντες νὰ συμβουλεύσωσι, μῆπως τυχὸν μεταξὺ αὐτῶν ἥθελε τις ενοεθῆ ἔγων τὴν γνῶσιν τῆς πολιτ. ἀρετῆς.

Β'. Ἡ ἐπίδειξις βρίθει ἀντιφάσεων' α') ἐν ᾧ διαρρήδην λέγει περὶ τῶν Ἀθ. XIII 38.. δτι εἰσὶ τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδακτὸν ἀρετῆγ, τοῦναντίον ἐν XII 37.. λέγει περὶ τῶν αὐτῶν: εἰκότως παντὸς ἀνδρὸς ἀνέχονται ως παντὶ προσῆκον ταύτης μετέχειν τῆς ἀρετῆς, διότι εἶναι πεπεισμένοι δτι, ἐφ' ὃσον οὗτος ἔχει ἔμφυτον αὐτὴν, δὲν χρειάζεται νὰ ἔχῃ διδαχθῆ αὐτὴν· β') καὶ ἐν ᾧ διὰ τοῦ μύθου κατέδειξεν δτι πάντες οἱ ἀνθρώποι ἔχουσι τὴν πολιτ. ἀρετὴν ἔμφυτον καὶ ταῦτα ἀνακεφαλαιοῖ ἐν ἀρχῇ τοῦ κ. XIII, ἐπάγεται εὐθὺς ἀμέσως 3... : δτι δὲ αὐτὴν οὐ φύσει ἡγοῦνται εἶναι οὐδ' ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ διδακτόν τε καὶ ἐξ ἐπιμελείας παραγίγνεσθαι, τοῦτό σοι πειράσσομαι ἀποδεῖξαι, θεωρῶν οὕτω τὴν πολιτ. ἀρετὴν οὐχὶ πλέον ως φυσικὸν δῶρον, ἀλλ' ως προϊὸν διδασκαλίας· γ') ἀλλ' ἵνα ἐξηγήσῃ διὰ τί ἀγαθῶν πατέρων οἱ υἱοὶ γίνονται φαῦλοι, μεταθέτει καὶ πάλιν τὸ κέντρον τοῦ βάρους ἀπὸ τῆς παιδεύσεως εἰς τὴν εὑφυΐαν: Ἐφ' οὖ τόσον πολλαὶ καὶ ἐπὶ τόσον μακρὸν χρόνον καταβάλλονται παρὰ πάντων τῶν συνανθρώπων προσπάθειαι πρὸς ἥθικὴν διαμόρφωσιν πάντων τῶν μελῶν τῆς πολιτείας, τότε τὸν ἐπιτευχθησόμενον βαθμὸν τῆς πολιτ. ἀρετῆς θὰ κρίνῃ οὐχὶ τὸ πλέον ἢ ἔλαττον τῆς διδασκαλίας, ἐφ' οὖ αὕτη

παρὰ πάντων παρέχεται, ἀλλὰ τὸ μέτρον τῆς εὐφυΐας. Ἐὰν π. χ. ἡ αὐλησις εἶχε τὴν αὐτὴν σημασίαν διὰ τὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ βίον οἶναν ἥ δικαιοσύνη καὶ ἥ ἄλλη πολιτ. ἀρετή, ἐὰν κατὰ ταῦτα ἐπίσης γενικὴ παρὰ πάντων καὶ διαρκής ἐνάμιλλος προσπάθεια κατεβάλλετο νὰ γίνωσι πάντες ἀγαθοὶ αὐληταί, τότε διαπρεπεῖς μουσικοὶ θὰ ἀπέβαινον οὐχὶ οἵ τοι ἐπιφανῶν μουσικῶν, ἀλλὰ μόνον οἱ ἔχοντες ἔξαιρετικὴν εὐφυΐαν! Καὶ ἐπειδὴ οὕτω οἱ διδάσκαλοι τῆς πολιτ. ἀρετῆς μετὰ τῶν ὑπηρεσιῶν των ἐκηρύζοντο ἀχρηστοί, τοῦθ δπερ ἀντέκειτο πρὸς τὰ ἐπαγγελματικὰ συμφέροντα τοῦ σοφιστοῦ, ὁ Πρωτ. αἰλουροειδῶς μετ' ἀκροτάτης ἀκροβατικῆς ἐλαστικότητος διολισθαίνων διὰ τῶν σκοπέλων κηρύζει πομπωδῶς XVI 48...: Ἐάλλ' ἐὰν ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς προσπαθείας ὑπάρχει τις, ὅστις δύναται καὶ σμικρόν τι νὰ προαγάγῃ τοὺς νέους εἰς ἀρετὴν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, δψείλομεν νὰ εἴμεθα εὐχαριστημένοι. Ἐκ τούτων νομίζω ὅτι εἰς εἶμαι καὶ ἔγὼ καὶ ὅτι ὑπὲρ πάντας συμβάλλομαι εἰς ἀρετὴν! δ') περιγράφων τὴν γενικὴν προσπάθειαν γονέων καὶ διδασκάλων πρὸς μόρφωσιν τῶν παίδων ἐπάγεται XV 36.. καὶ ταῦτα ποιοῦσιν οἱ μάλιστα δυνάμενοι μάλιστα· μάλιστα δὲ δύνανται οἱ πλουσιώτατοι· καὶ οἱ τούτων ὑεῖς πρωαίτατα εἰς διδασκάλων τῆς ἡλικίας ἀρεξάμενοι φοιτᾶν δψιαίτατα ἀπαλλάττονται· ἀλλὰ τότε ἀσφαλῶς θὰ ἐβλέπομεν τὸ μέγεθος τοῦ πλούτου καὶ δ βαθμὸς τῆς πολιτ. ἀρετῆς νὰ εἶναι ἀνάλογα· καὶ ὅμως ὁ Σ. αὐτὸ διαμφισβητεῖ.

Αὗται εἶναι αἱ σπουδαιότεραι ἀντιφάσεις, παραλειπομένων ἀλλῶν τινῶν ἐπουσιωδῶν, αἱ δποῖαι καταδεικνύουσιν ὅτι οἱ σοφισταὶ πεσῶς δὲν ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν λογικὴν ἀλήθειαν.

Γ'. Τὴν σαθρότητα τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ μαρτυροῦσι καὶ τὰ σοφίσματα καὶ μάλιστα ἡ λῆψις τοῦ αἰτουμένου, ἥς κάμνει κατάχρησιν. Διὰ τί ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτή; Διότι οὕτω νομίζουν οἱ ἀνθρώποι καὶ μάλιστα οἱ Ἀθ. Καὶ ἐὰν οὕτοι πλανῶνται;— “Οτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τῆς σημασίας τῆς ποινῆς, ἥτις ἀποσκοπεῖ εἰς σωφρονισμὸν καὶ παραδειγματισμόν· ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ἥ γνώμη αὕτη ἥτο γνώμη δλίγων νεωτεριστῶν καὶ οὐχὶ τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπίδειξις τοῦ Πρωτ., μικρὸς ὁητορ. λόγος, ἔχει μὲν ἐπιχρυσωθῆ διὰ πολλῶν ὁητορ. καλλονῶν καὶ εἶναι πλήρης ζωῆς καὶ πνεύματος, ἀλλ' ἀφαιρουμένου τοῦ ἐξωτερικοῦ περικαλύμματος κατὰ βάθος ἐξεταζομένη μαρτυρεῖ α') ὅτι δ Πρωτ. ἐπαγγελλόμενος τὸν διδάσκαλον τῆς ἀρετῆς οὐδέποτε ἀπησχολήθη εἰς

Δ. Ν. Γουδῆ.— Πλάτωνος Πρωταγόρας.

βαθυτέραν μελέτην αὐτῆς· β') διὰ τοῦτο τὰ ὑπὲρ τοῦ διδαχτοῦ αὐτῆς ἐπιχειρήματά του εἶναι ὅλως ἐμπειρικῆς φύσεως καὶ ἐπιπόλαια· γ') τὴν σαθρότητ' αὐτῶν ἐπιδεινοῦσι καὶ τὰ σοφίσματα· δ') ἀπολύτως ἀδιάφορος διὰ τὴν λογικὴν ἀλήθειαν περιπίπτει συχνότατα εἰς βαρείας ἀντιφάσεις καὶ εἰς τὸ κύριον δι' αὐτόν, τὸ δνειρόν του, εἶναι νὰ κηλήσῃ τὰ ὅτα τῶν ἀκροατῶν διὰ τοῦ ὅγκου τῆς ὁητορείας, διὰ τούτου συναρπάζων καὶ πείθων αὐτούς.—Ἐνταῦθα λήγει τὸ α' μέρος τοῦ κυρίου φιλοσοφικοῦ διαλόγου.

XVII. Ο Σ. μόλις συνελθὼν ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν δμιλαν τοῦ Πρωτ. πειθεται εἰς αὐτὸν καὶ ἔρωτᾶ ἥδη ἐὰν ή ἀρετὴ εἶναι μία καὶ μόρια αὐτῆς ή δικαιοσύνη καὶ η σωφροσύνη καὶ η δαιστης ή ταῦτα εἶναι διάφορα δνόματα τοῦ αὐτοῦ πράγματος: 1-11 ὁ Σ. μόλις συνελθὼν ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὸν Πρωτ. εὐχαριστεῖ τὸν Ἰππ., εἰς δν ὕφειλε τὰ δσα ἡκουσε, καὶ δηλοὶ ὅτι πειθεται εἰς τὸν Πρωτ.: 11-26 ἄλλα βλέπει μικρόν τι κενόν, τὸ δποῖον εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ συμπληρώσῃ ὁ Πρωτ., δεξιός μὲν εἰς μακρολογίας, δεξιός δὲ καὶ εἰς τὴν διαλεκτικήν: 26 40 ἔρωτᾶ λοιπὸν τὸν Πρωτ. ἐὰν ή ἀρετὴ εἶναι ἐν, μόρια δὲ αὐτῆς ή δικαιοσύνη καὶ η σωφροσύνη καὶ η δαιστης, ή μήπως ταῦτα εἶναι διάφορα δνόματα τοῦ αὐτοῦ πράγματος.—Ἄλλ' ἐὰν ή ἀπόκρισις τοῦ Πρωτ. εἶναι ἀσαφής καὶ ἀνεπαρκής, πλήρης κενῶν καὶ ἀντιφάσεων, θὰ ἔπρεπεν ὁ Πλάτων νὰ διαφωτίσῃ τὸν ἀναγνώστην τι φρονεῖ αὐτὸς περὶ τῶν προβλημάτων τούτων. "Οντως ὁ Πλάτων πράττει τοῦτο ἀπὸ τοῦ β' μέρους τοῦ διαλόγου, ἀπὸ τοῦ κ. XVIII. Ο εἰρημὸς τῶν δύο τμημάτων εἶναι ὅδε: "Ο Πρωτ. ἔχει σκοπὸν τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του τὴν παίδευσιν εἰς ἀρετὴν, ἄλλα δὲν ἡδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο, διότι οὐδαμῶς ἐμελέτησε τὴν οὐσίαν τῆς ἀρετῆς καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχει σαρῆ καὶ εὔκρινῆ ἔννοιαν αὐτῆς. Εὰν ὁ Σ. θέλει νὰ κατισχύσῃ τοῦ σοφιστοῦ, ἀνάγκη νὰ ἔρευνήσῃ τὴν οὐσίαν τῆς ἀρετῆς. **H** ἀνάλυσις λοιπὸν τῆς οὐσίας τῆς ἀρετῆς εἶναι τὸ θέμα τοῦ ἐφεξῆς διαλόγου, ἐνῷ θὰ παρακολουθήσωμεν καὶ τὴν μέθοδον τῆς Σωκρατικῆς ἔρευνης.—Μετὰ περισσῆς χάριτος καὶ εἰρωνείας περιγράφει ὁ Σ. τὰ κατὰ τὸ τέλος καὶ τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἐπιδείξεως τοῦ Πρωτ. Εἶχεν ἥδη ὁ σοφιστὴς σιωπήσει καὶ ὅμως ὁ Σ. ὑπὸ τὴν ἀρρητον γοητείαν τοῦ χρυσορρήμανος σοφιστοῦ ἐξηκολούθει ἀκίνητος ὡς ἄγαλμα νὰ ἔχῃ τὸ βλέμμα ἀπλανές, τὸ στόμα ἀνοικτόν, τὰ ὅτα καθηλωμένα πρὸς τὸ μελίσχυτον τοῦ σοφιστοῦ στόμα, ὑπνωτισμένος ὑπὸ τὴν μέθην τῆς διδα-